

Europos Sąjungos
Taryba

Briuselis, 2022 m. birželio 13 d.
(OR. fr, en)

9762/22

ECOFIN 551
UEM 155
SOC 346
EMPL 228
COMPET 449
ENV 550
EDUC 219
RECH 342
ENER 258
JAI 813
GENDER 91
ANTIDISCRIM 71
JEUN 102
SAN 347

PRANEŠIMAS

nuo:	Tarybos generalinio sekretoriato
kam:	Nuolatinių atstovų komitetui / Tarybai
Komisijos dok. Nr.: 9414/22 - COM(2022) 617 final	
Dalykas:	Rekomendacija dėl TARYBOS REKOMENDACIJOS dėl Lietuvos 2022 m. nacionalinės reformų darbotvarkės su Tarybos nuomone dėl 2022 m. Lietuvos stabilumo programos

Delegacijoms pridedamas pirmiau nurodytas Komisijos pasiūlymu (dok. COM(2022) 617 final) grindžiamas Tarybos rekomendacijos projektas, kurį peržiūrėjo ir dėl kurio susitarė įvairūs Tarybos komitetai.

TARYBOS REKOMENDACIJA

... m. ... d.

**dėl Lietuvos 2022 m. nacionalinės reformų darbotvarkės su Tarybos nuomone dėl 2022 m.
Lietuvos stabilumo programos**

EUROPOS SĄJUNGOS TARYBA,

atsižvelgdama į Sutartį dėl Europos Sąjungos veikimo, ypač į jos 121 straipsnio 2 dalį ir
148 straipsnio 4 dalį,

atsižvelgdama į 1997 m. liepos 7 d. Tarybos reglamentą (EB) Nr. 1466/97 dėl biudžeto būklės
priežiūros stiprinimo ir ekonominės politikos priežiūros bei koordinavimo¹, ypač į jo 5 straipsnio
2 dalį,

atsižvelgdama į Europos Komisijos rekomendaciją,

atsižvelgdama į Europos Parlamento rezoliucijas,

atsižvelgdama į Europos Vadovų Tarybos išvadas,

atsižvelgdama į Užimtumo komiteto nuomonę,

atsižvelgdama į Ekonomikos ir finansų komiteto nuomonę,

atsižvelgdama į Socialinės apsaugos komiteto nuomonę,

atsižvelgdama į Ekonominės politikos komiteto nuomonę,

kadangi:

¹ OL L 209, 1997 8 2, p. 1.

- (1) 2021 m. vasario 19 d. įsigaliojo Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (ES) 2021/241, kuriuo nustatyta Ekonomikos gaivinimo ir atsparumo didinimo priemonė². Pagal Ekonomikos gaivinimo ir atsparumo didinimo priemonę teikiama finansinė parama reformoms ir investicijoms įgyvendinti, t. y. Sąjungos finansuojama fiskalinė paskata. Priemone prisidedama prie ekonomikos atsigavimo ir tvarių ir augimą skatinančių reformų ir investicijų įgyvendinimo, visų pirma siekiant skatinti žaliąją ir skaitmeninę pertvarką, kartu didinant valstybių narių ekonomikos atsparumą ir potencialų augimą. Ja taip pat padedama stiprinti tvarią viešųjų finansų būklę ir skatinti augimą ir darbo vietų kūrimą vidutinės trukmės ir ilguoju laikotarpiu. Kiekvienai valstybei narei pagal Ekonomikos gaivinimo ir atsparumo didinimo priemonę skiriamas didžiausias finansinis įnašas bus atnaujintas 2022 m. birželio mėn., laikantis Reglamento (ES) 2021/241 11 straipsnio 2 dalies;

² 2021 m. vasario 12 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (ES) 2021/241, kuriuo nustatoma ekonomikos gaivinimo ir atsparumo didinimo priemonė (OL L 57, 2021 2 18, p. 17).

- (2) 2021 m. lapkričio 24 d. Komisija priėmė metinę tvaraus augimo apžvalgą, kuria pradedamas 2022 m. Europos ekonominės politikos koordinavimo semestras. Joje tinkamai atsižvelgta į 2021 m. gegužės 7 d. pasirašytą Porto socialinį įsipareigojimą toliau įgyvendinti 2017 m. lapkričio 17 d. Europos Parlamento, Tarybos ir Komisijos paskelbtą Europos socialinių teisių ramstį. 2022 m. kovo 25 d. Europos Vadovų Taryba patvirtino 2022 m. metinėje tvaraus augimo apžvalgoje išdėstytus prioritetus. 2021 m. lapkričio 24 d. Komisija pagal Europos Parlamento ir Tarybos reglamentą (ES) Nr. 1176/2011³ taip pat priėmė įspėjimo mechanizmo ataskaitą – joje Lietuva nenurodyta kaip viena iš valstybių narių, dėl kurių reikės parengti nuodugnią apžvalgą. Be to, tą pačią dieną Komisija priėmė Rekomendaciją dėl Tarybos rekomendacijos dėl euro zonos ekonominės politikos ir Pasiūlymą dėl 2022 m. bendros užimtumo ataskaitos, kurioje analizuojamas užimtumo politikos gairių ir Europos socialinių teisių ramsčio principų įgyvendinimas. Rekomendaciją dėl euro zonos ekonominės politikos⁴ (toliau – 2022 m. rekomendacija dėl euro zonos) Taryba priėmė 2022 m. balandžio 5 d., o bendrą užimtumo ataskaitą – 2022 m. kovo 14 d.;

³ 2011 m. lapkričio 16 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (ES) Nr. 1176/2011 dėl makroekonominių disbalansų prevencijos ir naikinimo (OL L 306, 2011 11 23, p. 25).

⁴ 2022 m. balandžio 5 d. Tarybos rekomendacija dėl euro zonos ekonominės politikos (OL C 153, 2022 7 15, p. 1).

- (3) geopolitines ir ekonomines aplinkybes labai pakeitė po pasaulinės pandemijos įvykusi Rusijos invazija į Ukrainą. Invazijos poveikis valstybių narių ekonomikai pasireiškė, *inter alia*, aukštesnėmis energijos, maisto produktų bei žaliavų kainomis ir prastesnėmis augimo perspektyvomis. Aukštesnės energijos kainos ypač slegia pažeidžiamiausius namų ūkius, kurie patiria energijos nepriteklių arba kuriems jis gresia, taip pat įmones, kurios labiausiai pažeidžiamos energijos kainų šuolių. Be to, į Sąjungą atvyksta kaip niekada daug pabėgėlių iš Ukrainos. Dėl Rusijos agresijos karo kilusios ekonominės pasekmės valstybės nares paveikė nevienodai. Šiomis aplinkybėmis 2022 m. kovo 4 d. Tarybos įgyvendinimo sprendimu (ES) 2022/382⁵ pirmą kartą pradėta taikyti Tarybos direktyva 2001/55/EB⁶, iš Ukrainos perkeltiems asmenims suteikiant teisę teisėtai būti Sąjungoje, taip pat galimybę mokytis, dalyvauti darbo rinkoje, gauti sveikatos priežiūros paslaugas, būstą ir socialinę paramą. Siekiant skubiai patenkinti iš Ukrainos bėgančių asmenų priėmimo ir integracijos poreikius, pagal sanglaudos veiksmų dėl pabėgėlių Europoje iniciatyvą (CARE) ir pasinaudojant papildomu išankstiniu finansavimu pagal Sanglaudai ir Europos teritorijoms skirtą ekonomikos gaivinimo pagalbos iniciatyvą (REACT-EU) Lietuvai teikiama išskirtinė parama;

⁵ 2022 m. kovo 4 d. Tarybos įgyvendinimo sprendimas (ES) 2022/382, kuriuo pagal Direktyvos 2001/55/EB 5 straipsnį nustatoma, kad iš Ukrainos yra perkeltųjų asmenų masinis srautas, ir pradedama taikyti laikinoji apsauga (OL L 71, 2022 3 4, p. 1).

⁶ 2001 m. liepos 20 d. Tarybos direktyva 2001/55/EB dėl minimalių normų, suteikiant perkeltiesiems asmenims laikiną apsaugą esant masiniam srautui, ir dėl priemonių, skatinančių valstybių narių tarpusavio pastangų priimant tokius asmenis ir atsakant už tokio veiksmo padarinius pusiausvyrą (OL L 212, 2001 8 7, p. 12).

- (4) atsižvelgiant į sparčiai kintančią ekonominę ir geopolitinę padėtį ir kaip išdėstyta 2022 m. metinėje tvaraus augimo apžvalgoje, 2022 m. Europos semestras – plataus masto ekonominės ir užimtumo politikos koordinavimo sistema – atnaujinamas ir kartu pritaikomas prie Ekonomikos gaivinimo ir atsparumo didinimo priemonės įgyvendinimo reikalavimų. Kad būtų įgyvendinti Europos semestro politikos prioritetai, itin svarbu įgyvendinti priimtus ekonomikos gaivinimo ir atsparumo didinimo planus, nes jais atsižvelgiama į visas atitinkamas konkrečioms šalims skirtas rekomendacijas, pateiktas per 2019 m. ir 2020 m. Europos semestro ciklus, arba į didelę jų dalį. 2019 m. ir 2020 m. konkrečioms šalims skirtos rekomendacijos tebėra tiek pat svarbios ekonomikos gaivinimo ir atsparumo didinimo planams, kurie peržiūrėti, atnaujinti arba iš dalies pakeisti pagal Reglamento (ES) 2021/241 14, 18 ir 21 straipsnius, šalia kitų konkrečioms šalims skirtų rekomendacijų, pateiktų iki tokių peržiūrėtų, atnaujintų ar iš dalies pakeistų ekonomikos gaivinimo ir atsparumo didinimo planų pateikimo datos;
- (5) nuo 2020 m. kovo mėn. taikoma bendroji nukrypti leidžianti Stabilumo ir augimo pakto išlyga. 2021 m. kovo 3 d. komunikate „Vieni metai nuo COVID-19 protrūkio. Fiskalinės politikos atsakas“ Komisija išdėstė nuomonę, kad sprendimas nutraukti bendrosios nukrypti leidžiančios išlygos taikymą arba ją toliau taikyti turėtų būti priimamas atlikus bendrą ekonominės padėties vertinimą, kurio vienas iš pagrindinių kiekybinių kriterijų būtų Sąjungos arba euro zonos ekonominės veiklos mastas, palyginti su iki krizės (2019 m. pabaigoje) buvusiu mastu. Stabilumo ir augimo pakte nustatytos bendrosios nukrypti leidžiančios išlygos taikymą pratęsti 2023 m. būtų pagrįsta dėl didesnio neapibrėžtumo ir didelės neigiamų ekonominės perspektyvos pokyčių rizikos karo Europoje aplinkybėmis, dėl precedento neturinčių energijos kainų šuolių ir tolesnių tiekimo grandinės sutrikimų;

- (6) laikantis 2021 m. birželio 18 d. Tarybos rekomendacijoje⁷, kurioje pateikiama Tarybos nuomonė dėl 2021 m. Lietuvos stabilumo programos, pateikto požiūrio, bendrą fiskalinės politikos kryptį šiuo metu geriausia vertinti kaip pirminių išlaidų (atėmus diskrecines pajamų priemones), išskyrus su COVID-19 krize susijusias laikinas neatidėliotinas priemones, bet įskaitant Ekonomikos gaivinimo ir atsparumo didinimo priemonės negrąžintina parama (dotacijomis) ir kitų Sąjungos fondų lėšomis finansuojamas išlaidas, pokytį, palyginti su vidutinio laikotarpio potencialiu augimu⁸. Be bendros fiskalinės politikos krypties, siekiant įvertinti, ar nacionalinė fiskalinė politika yra apdairi, o jos sudėtis yra palanki tvariam atsigavimui, suderinamam su žaliosios ir skaitmeninės pertvarkų tikslais, dėmesys taip pat skiriamas nacionalinėmis lėšomis finansuojamų⁹ pirminių einamųjų išlaidų (atėmus diskrecines pajamų priemones ir išskyrus su COVID-19 krize susijusias laikinas neatidėliotinas priemones) ir investicijų raidai;

⁷ 2021 m. birželio 18 d. Tarybos rekomendacija, kurioje pateikiama Tarybos nuomonė dėl 2021 m. Lietuvos stabilumo programos (OL C 304, 2021 7 29, p. 68).

⁸ Šioje rekomendacijoje pateikiami fiskalinės politikos krypties ir jos komponentų įverčiai yra Komisijos įverčiai, grindžiami prielaidomis, kuriomis pagrįsta Komisijos 2022 m. pavasario prognozė. Komisijos vidutinės trukmės laikotarpio potencialaus augimo įverčiai neapima teigiamo ekonomikos gaivinimo ir atsparumo didinimo plane numatytų reformų, kurios gali padidinti potencialų ekonomikos augimą, poveikio.

⁹ Nefinansuojamų Ekonomikos gaivinimo ir atsparumo didinimo priemonės dotacijomis ar kitų Sąjungos fondų lėšomis.

- (7) 2022 m. kovo 2 d. Komisija priėmė komunikatą ir jame pateikė plataus pobūdžio 2023 m. fiskalinės politikos gairių (toliau – fiskalinės gairės), kuriomis siekiama padėti valstybėms narėms parengti stabilumo ir konvergencijos programas ir taip sustiprinti politikos koordinavimą. Remdamasi 2022 m. žiemos prognozėje pateikta makroekonominė perspektyva, Komisija pažymėjo, kad atrodytų tinkama 2023 m. pereiti nuo 2020–2022 m. bendros remiamojo pobūdžio fiskalinės politikos krypties prie iš esmės neutralios bendros fiskalinės politikos krypties, tuo pat metu būnant pasirengus reaguoti į kintančią ekonominę padėtį. Komisija paskelbė, kad konkrečioms valstybėms narėms 2023 m. ir toliau turėtų būti teikiamos skirtingos fiskalinės rekomendacijos ir turėtų būti atsižvelgta į galimą tarpvalstybinį šalutinį poveikį. Komisija paprašė valstybių narių atsižvelgti į šias gaires savo stabilumo ir konvergencijos programose. Komisija įsipareigojo atidžiai stebėti ekonominius pokyčius ir prireikus pritaikyti politikos gaires, vėliausiai – 2022 m. gegužės mėn. pabaigoje paskelbsimame Europos semestro pavasario dokumentų rinkinyje;
- (8) kalbant apie fiskalines gaires, 2023 m. fiskalinėmis rekomendacijomis atsižvelgiama į prastesnę ekonominę perspektyvą, didesnę neapibrėžtumą ir papildomą neigiamų pokyčių riziką, taip pat į didesnę infliaciją, palyginti su Komisijos 2022 m. žiemos prognoze. Atsižvelgiant į šiuos aspektus, fiskalinis atsakas turi būti didinti viešąsias investicijas į žaliąją ir skaitmeninę pertvarką ir energetinį saugumą ir išlaikyti pažeidžiamiausių namų ūkių perkamąją galią, kad būtų galima sušvelninti energijos kainų šuolio poveikį ir padėti apriboti antrinio poveikio infliacinį spaudimą taikant tikslines ir laikinas priemones. Fiskalinė politika turi likti lanksti, kad būtų galima prisitaikyti prie greitai kintančių aplinkybių, įskaitant iššūkius, kylančius dėl Rusijos agresijos karo prieš Ukrainą, susijusius su gynyba ir saugumu, ir turi skirtis valstybėse narėse priklausomai nuo jų fiskalinės ir ekonominės padėties, įskaitant krizės poveikį joms ir iš Ukrainos perkeltų asmenų srautą į jas;

- (9) 2021 m. gegužės 14 d. Lietuva pagal Reglamento (ES) 2021/241 18 straipsnio 1 dalį Komisijai pateikė nacionalinį ekonomikos gaivinimo ir atsparumo didinimo planą. Pagal Reglamento (ES) 2021/241 19 straipsnį Komisija įvertino ekonomikos gaivinimo ir atsparumo didinimo plano aktualumą, efektyvumą, veiksmingumą ir darną vadovaudamasi to reglamento V priede pateiktomis vertinimo gairėmis. 2021 m. liepos 20 d. Taryba priėmė Įgyvendinimo sprendimą dėl Lietuvos ekonomikos gaivinimo ir atsparumo didinimo plano įvertinimo patvirtinimo¹⁰. Paramos dalių išmokėjimas priklauso nuo Komisijos sprendimo priėmimo pagal Reglamento (ES) 2021/241 24 straipsnio 5 dalį, kuriame būtų nurodyta, kad Lietuva patenkinamai pasiekė Tarybos įgyvendinimo sprendime nustatytas atitinkamas tarpines ir siektinas reikšmes. Kad būtų laikoma, jog tarpinės ir siektinos reikšmės pasiektos patenkinamai, ankstesniosioms pasiekti priimtoms priemonės turi likti nepanaikintos;
- (10) laikydamasi Reglamento (EB) Nr. 1466/97 4 straipsnyje nustatyto termino, 2022 m. balandžio 27 d. Lietuva pateikė 2022 m. nacionalinę reformų darbotvarkę, o 2022 m. balandžio 29 d. – 2022 m. stabilumo programą. Siekiant atsižvelgti į jų tarpusavio sąsajas, abi programos vertintos kartu. Pagal Reglamento (ES) 2021/241 27 straipsnį, 2022 m. nacionalinė reformų darbotvarkę taip pat atspindi Lietuvos du kartus per metus teikiamas pažangos, padarytos įgyvendinant ekonomikos gaivinimo ir atsparumo didinimo planą, ataskaitas;
- (11) 2022 m. gegužės 23 d. Komisija paskelbė 2022 m. Lietuvos ataskaitą. Joje įvertinta pažanga, Lietuvos padaryta įgyvendinant atitinkamas 2019 m., 2020 m. ir 2021 m. Tarybos priimtas jai skirtas rekomendacijas, ir, remiantis ekonomikos gaivinimo ir atsparumo didinimo rezultatų suvestine, apžvelgta, kaip Lietuva įgyvendina ekonomikos gaivinimo ir atsparumo didinimo planą. Remiantis ta analize, šalies ataskaitoje nurodytos spragos, palyginti su tais uždaviniais, kurie ekonomikos gaivinimo ir atsparumo didinimo plane sprendžiami tik iš dalies arba nesprendžiami, taip pat nauji ir kylantys uždaviniai, įskaitant dėl Rusijos invazijos į Ukrainą kylančius uždavinius. Be to, joje įvertinta pažanga, Lietuvos padaryta įgyvendinant Europos socialinių teisių ramstį ir siekiant Sąjungos pagrindinių tikslų užimtumo, įgūdžių ir skurdo mažinimo srityse, taip pat siekiant Jungtinių Tautų darnaus vystymosi tikslų;

¹⁰ Dok. ST 10477/2021; ST 10477/2021 ADD 1.

- (12) 2022 m. gegužės 23 d. Komisija paskelbė pranešimą pagal Sutarties 126 straipsnio 3 dalį. Tame pranešime aptarta Lietuvos biudžeto būklė, nes planuojama, kad šalies valdžios sektoriaus deficitas 2022 m. viršys Sutartyje nustatytą 3 % bendrojo vidaus produkto (BVP) pamatinę vertę. Pranešime padaryta išvada, kad deficito kriterijus nėra įvykdytas. Laikydamosi 2022 m. kovo 2 d. komunikato, 2022 m. pavasarį Komisija nesiūlė pradėti naujų perviršinio deficito procedūrų ir 2022 m. rudenį iš naujo įvertins, ar tikslinga siūlyti pradėti tokias procedūras;
- (13) 2020 m. liepos 20 d. rekomendacijoje¹¹ Taryba rekomendavo Lietuvai, laikantis bendrosios nukrypti leidžiančios išlygos, 2020 m. ir 2021 m. imtis visų būtinų priemonių, kad būtų veiksmingai kovojama su COVID-19 pandemija, palaikoma ekonomika ir remiamas būsimas atsigavimas. Ji Lietuvai taip pat rekomendavo, kai leis ekonominės sąlygos, vykdyti fiskalinę politiką, kuria siekiama užtikrinti apdairią vidutinio laikotarpio fiskalinę būklę ir skolos tvarumą, kartu didinant investicijas. Remiantis Eurostato patvirtintais duomenimis, Lietuvos valdžios sektoriaus deficitas sumažėjo nuo 7,3 % BVP 2020 m. iki 1,0 % 2021 m. Lietuvos fiskalinės politikos atsaku 2021 m. remtas ekonomikos atsigavimas, o laikinų neatidėliotinų priemonių apimtis sumažėjo nuo 3,9 % BVP 2020 m. iki 2,8 % 2021 m. Priemonės, kurių Lietuva ėmėsi 2021 m., atitiko 2020 m. liepos 20 d. Tarybos rekomendaciją. 2020 m. ir 2021 m. Vyriausybės priimtose diskrecinės biudžeto priemonės daugiausia buvo laikinos. Vis dėlto tam tikros diskrecinės priemonės, kurias Vyriausybė priėmė 2020–2021 m. laikotarpiu, nebuvo laikinos ir joms nebuvo kompensacinių priemonių; jas iš esmės sudarė didesnis atlygis viešojo sektoriaus darbuotojams. Remiantis Eurostato patvirtintais duomenimis, valdžios sektoriaus skola sumažėjo nuo 46,6 % BVP 2020 m. iki 44,3 % 2021 m.;

¹¹ 2020 m. liepos 20 d. Tarybos rekomendacija dėl 2020 m. Lietuvos nacionalinės reformų darbotvarkės su Tarybos nuomone dėl 2020 m. Lietuvos stabilumo programos (OL C 282, 2020 8 26, p. 95).

- (14) makroekonominis scenarijus, kuriuo grindžiamos 2022 m. stabilumo programoje pateiktos biudžeto projekcijos, yra realistiškas. Vyriausybė prognozuoja, kad realusis BVP 2022 m. išaugs 1,6 %, o 2023 m. – 2,5 %. Tuo tarpu Komisijos 2022 m. pavasario prognozėje numatoma, kad realusis BVP 2022 m. išaugs 1,7 %, o 2023 m. – 2,6 %. 2022 m. stabilumo programoje Vyriausybė numato, kad 2022 m. nominalusis deficitas padidės iki 4,9 % BVP, o 2023 m. jis sumažės iki 2,4 %. Deficito padidėjimas 2022 m. daugiausia yra susijęs su priemonėmis, skirtomis aukštų energijos kainų poveikiui suvaldyti, mažesnes pajamas gaunantiems namų ūkiams remti ir pabėgėlių iš Ukrainos srautams priimti. 2022 m. stabilumo programoje numatoma, kad valdžios sektoriaus skolos santykis su BVP 2022 m. sumažės iki 43,3 %, o 2023 m. nesikeis. Remiantis iki galutinio prognozės parengimo termino turėta informacija apie politikos priemones, Komisijos 2022 m. pavasario prognozėje numatoma, kad 2022 m. ir 2023 m. valdžios sektoriaus deficitas atitinkamai sudarys 4,6 % BVP ir 2,3 % BVP. Šie dydžiai atitinka 2022 m. stabilumo programoje numatomą deficitą. Komisijos 2022 m. pavasario prognozėje numatomas valdžios sektoriaus skolos santykis su BVP panašus: 42,7 % 2022 m. ir 43,1 % 2023 m. Remiantis Komisijos 2022 m. pavasario prognoze, numatoma, kad vidutinės trukmės laikotarpio (10 metų) potencialios gamybos apimties augimo vidurkis bus 3,2 %. Tačiau tas įvertis neapima ekonomikos gaivinimo ir atsparumo didinimo plane numatytų reformų, kurios gali padidinti potencialų Lietuvos ekonomikos augimą, poveikio;

- (15) 2022 m. Vyriausybė palaipsniui panaikino daugumą priemonių, kurių imtasi reaguojant į COVID-19 krizę, taigi numatoma, kad laikinų neatidėliotinų priemonių apimtis sumažės nuo 2,8 % BVP 2021 m. iki 1,2 % 2022 m. Valdžios sektoriaus deficitui poveikį daro priemonės, kurių imtasi siekiant kovoti su ekonominiu ir socialiniu energijos kainų kilimo poveikiu; Komisijos 2022 m. pavasario prognozėje apskaičiuota, kad jos sudaro 1,2 % BVP 2022 m. ir 0,0 % BVP 2023 m.¹² Tas priemonės daugiausia sudaro subsidijos dujų ir elektros energijos bendrovėms, šilumos energijai taikomo pridėtinės vertės mokesčio (PVM) kompensavimas ir platesnis kitų su šilumos energija susijusių kompensacijų taikymas. Paskelbta, kad tos priemonės daugiausia laikinos. Vis dėlto, jei energijos kainos 2023 m. liks aukštos, kai kurių iš tų priemonių galiojimas galėtų būti tęsiamas. Kai kurios iš tų priemonių, visų pirma subsidijos dujų ir elektros energijos bendrovėms ir šilumos energijai taikomo PVM kompensacijos, nėra tikslinės. Valdžios sektoriaus deficitui poveikį taip pat daro iš Ukrainos perkeltų asmenų laikinosios apsaugos teikimo išlaidos, kurios, kaip numatoma Komisijos 2022 m. pavasario prognozėje, 2022 m. ir 2023 m.¹³ sudarys 0,2 %, taip pat po 0,5 % BVP tiek 2022 m., tiek 2023 m. padidėjančios gynybos išlaidos;

¹² Šie skaičiai rodo tų priemonių, kurių imtasi nuo 2021 m. rudens, įskaitant einamųjų pajamų ir išlaidų, taip pat atitinkamais atvejais – kapitalo išlaidų priemones, poveikį metiniam biudžetui.

¹³ Daroma prielaida, kad bendras iš Ukrainos į Sąjungą perkeltų asmenų skaičius iki 2022 m. pabaigos palaipsniui pasieks 6 mln., o jų geografinio pasiskirstymo įverčiai apskaičiuojami remiantis esamos diasporos dydžiu, santykinu priimančiosios valstybės narės gyventojų skaičiumi ir faktiniu iš Ukrainos perkeltų asmenų pasiskirstymu visoje Sąjungoje nuo 2022 m. kovo mėn. Biudžeto išlaidų vienam asmeniui įverčiai yra grindžiami Komisijos Jungtinio tyrimų centro parengtu mikromodeliavimo modeliu „Euromod“ ir apskaičiuoti atsižvelgiant tiek į piniginius pervedimus, į kuriuos asmenys gali turėti teisę, tiek į išmokas natūra, pavyzdžiui, švietimo ir sveikatos priežiūros srityse.

- (16) 2021 m. birželio 18 d. rekomendacijoje Taryba rekomendavo Lietuvai 2022 m. išlaikyti remiamojo pobūdžio fiskalinės politikos kryptį, įskaitant Ekonomikos gaivinimo ir atsparumo didinimo priemonės suteiktą postūmį, ir išlaikyti nacionalinėmis lėšomis finansuojamas investicijas. Taryba taip pat rekomendavo Lietuvai kontroliuoti nacionalinėmis lėšomis finansuojamų einamųjų išlaidų augimą. Ji Lietuvai taip pat rekomendavo, kai leis ekonominės sąlygos, vykdyti fiskalinę politiką, kuria siekiama užtikrinti apdairią vidutinės trukmės laikotarpio fiskalinę būklę ir fiskalinį tvarumą vidutinės trukmės laikotarpiu ir tuo pat metu didinti investicijas siekiant padidinti augimo potencialą;

- (17) remiantis Komisijos 2022 m. pavasario prognoze ir Lietuvos 2022 m. stabilumo programoje pateikta informacija numatoma, kad 2022 m. fiskalinės politikos kryptis (–4,2 % BVP) išliks remiamojo pobūdžio, kaip rekomendavo Taryba¹⁴. Lietuva planuoja toliau remti ekonomikos atsigavimą pasinaudodama Ekonomikos gaivinimo ir atsparumo didinimo priemone papildomoms investicijoms finansuoti, kaip rekomendavo Taryba. Ekonomikos gaivinimo ir atsparumo didinimo priemonės dotacijomis ir kitų Sąjungos fondų lėšomis finansuojamų išlaidų teigiamas poveikis ekonominei veiklai, palyginti su 2021 m., turėtų padidėti 0,5 procentinio punkto BVP. Nacionalinėmis lėšomis finansuojamų investicijų skatinamasis poveikis fiskalinės politikos kryptčiai 2022 m. turėtų sudaryti 0,3 procentinio punkto¹⁵. Todėl Lietuva planuoja išlaikyti nacionalinėmis lėšomis finansuojamas investicijas, kaip rekomendavo Taryba. Be to, nacionalinėmis lėšomis finansuojamų pirminių einamųjų išlaidų (atėmus naujas pajamų priemones) augimo skatinamasis poveikis bendrai fiskalinės politikos kryptčiai 2022 m. turėtų sudaryti 3,2 procentinio punkto. Tas reikšmingas skatinamasis indėlis apima priemonių, kuriomis siekiama mažinti ekonominę ir socialinę energijos kainų kilimo poveikį, papildomą poveikį (1,2 % BVP), taip pat iš Ukrainos perkeltų asmenų laikinosios apsaugos teikimo išlaidas (0,2 % BVP), o prie grynujų einamųjų išlaidų augimo taip pat turėtų 0,4 % BVP prisidėti, be kitų priemonių, papildoma parama mažas pajamas gaunantiems namų ūkiams (papildomas pensijų, išmokų vaikams, socialinių išmokų, minimalaus neapmokestinamojo pajamų dydžio didinimas). Todėl, remiantis dabartiniais Komisijos įverčiais, 2022 m. Lietuva nepakankamai kontroliuoja nacionalinėmis lėšomis finansuojamų einamųjų išlaidų augimą;

¹⁴ Neigiamas rodiklio ženklas atitinka pernelyg didelį pirminių išlaidų augimą, palyginti su vidutinės trukmės laikotarpio ekonomikos augimu, o tai rodo skatinamąją fiskalinę politiką.

¹⁵ Numatoma, kad kitos nacionalinėmis lėšomis finansuojamos kapitalo išlaidos turės 0,1 procentinio punkto BVP skatinamąjį poveikį.

- (18) Komisijos 2022 m. pavasario prognozėje pagal nesikeičiančios politikos prielaidą numatoma, kad 2023 m. fiskalinės politikos kryptis bus 1,5 % BVP¹⁶. Numatoma, kad Lietuva 2023 m. toliau naudosis Ekonomikos gaivinimo ir atsparumo didinimo priemonės dotacijomis papildomoms investicijoms, kuriomis remiamas atsigavimas, finansuoti. Ekonomikos gaivinimo ir atsparumo didinimo priemonės dotacijomis ir kitų Sąjungos fondų lėšomis finansuojamų išlaidų teigiamas poveikis ekonominei veiklai 2023 m. turėtų padidėti 0,4 procentinio punkto BVP. Nacionalinėmis lėšomis finansuojamų investicijų stabdomasis poveikis fiskalinės politikos kryptčiai 2023 m. turėtų sudaryti 0,5 procentinio punkto¹⁷. Be to, nacionalinėmis lėšomis finansuojamų pirminių einamųjų išlaidų (atėmus naujas pajamų priemones) augimo stabdomasis poveikis bendrai fiskalinės politikos kryptčiai 2023 m. turėtų sudaryti 1,5 procentinio punkto. Tai apima poveikį, kurį turės priemonių, kuriomis reaguojama į pakilusias energijos kainas, laipsniškas panaikinimas (1,2 % BVP) ir iš Ukrainos perkeltų asmenų laikinosios apsaugos teikimo papildomos išlaidos (0,1 % BVP);
- (19) 2022 m. stabilumo programoje numatoma, kad valdžios sektoriaus deficitas palaipsniui sumažės iki 1,3 % 2024 m. ir 1,0 % iki 2025 m. Taigi planuojama, kad valdžios sektoriaus deficitas per programos laikotarpį liks mažesnis negu 3 % BVP. 2022 m. stabilumo programoje numatoma, kad valdžios sektoriaus skolos santykis su BVP iki 2025 m. sumažės, konkrečiai, iki 42,6 % 2024 m. ir iki 42,5 % 2025 m. Remiantis Komisijos analize, skolos tvarumo rizika vidutinės trukmės laikotarpiu atrodo maža;

¹⁶ Teigiamas rodiklio ženklas atitinka pernelyg mažą pirminių išlaidų augimą, palyginti su vidutinės trukmės laikotarpio ekonomikos augimu, o tai rodo stabdomąją fiskalinę politiką.

¹⁷ Numatoma, kad kitos nacionalinėmis lėšomis finansuojamos kapitalo išlaidos turės 0,0 procentinio punkto BVP neutralų poveikį.

- (20) remiantis 2020 m. viešųjų pirkimų rezultatų suvestine, nustatyta tam tikrų Lietuvos viešųjų pirkimų sistemos trūkumų: perkančiųjų organizacijų bendradarbiavimo stoka, tai, kad konkursuose dalyvauja vos keli subjektai arba nedalyvauja niekas, ir per didelis klovimasis kainos kriterijumi. Jei pastangos, kurios šiuo metu dedamos savivaldybių bendradarbiavimo principu grindžiamiems viešiesiems pirkimams skatinti, būtų išplėstos taip, kad reforma apimtų ir centrinės valdžios lygmenį, tai padėtų plėtoti ir skleisti geriausią praktiką ir padidinti bendrą procesų naudingumą ir veiksmingumą. Tai taip pat padėtų didinti fiskalinį tvarumą;
- (21) pagal Reglamento (ES) 2021/241 19 straipsnio 3 dalies b punktą ir to reglamento V priedo 2.2 kriterijų, į ekonomikos gaivinimo ir atsparumo didinimo planą įtraukta daug viena kitą papildančių reformų ir investicijų su preliminarium įgyvendinimo tvarkaraščiu – iki 2026 m. rugpjūčio 31 d. Jos padeda spręsti visus ekonominius ir socialinius uždavinius, 2019 m. ir 2020 m. per Europos semestrą nustatytus Lietuvai skirtose Tarybos rekomendacijose, šalia jai skirtų rekomendacijų, kurios pateiktos iki ekonomikos gaivinimo ir atsparumo didinimo plano priėmimo datos, arba didelę šių uždavinių dalį. Visų pirma, ekonomikos gaivinimo ir atsparumo didinimo plane daugiausia dėmesio skiriama priemonėms, kuriomis skatinama skaitmenizacija ir žalioji pertvarka, užtikrinama sveikatos priežiūros paslaugų kokybė ir veiksmingumas, gerinama socialinė apsauga, teikiamas prioritetas švietimui bei inovacijoms ir didinamas viešojo sektoriaus veiksmingumas;

- (22) tikimasi, kad Lietuvos ekonomikos gaivinimo ir atsparumo didinimo plano įgyvendinimas prisidės prie tolesnės žaliosios ir skaitmeninės pertvarkų pažangos. Priemonėms, kuriomis Lietuvoje remiamas klimato srities tikslų įgyvendinimas, skiriama 37,8 % visų ekonomikos gaivinimo ir atsparumo didinimo plano asignavimų, o priemonėms, kuriomis remiamas skaitmeninių tikslų įgyvendinimas – 31,5 % visų ekonomikos gaivinimo ir atsparumo didinimo plano asignavimų. Visapusiškas ekonomikos gaivinimo ir atsparumo didinimo plano įgyvendinimas laikantis atitinkamų tarpinių ir siektinų reikšmių padės Lietuvai greitai atsigausti nuo COVID-19 krizės padarinių, o kartu sustiprins jos atsparumą. Siekiant sėkmingai įgyvendinti ekonomikos gaivinimo ir atsparumo didinimo planą, taip pat kitą už ekonomikos gaivinimo ir atsparumo didinimo planą platesnę ekonominę ir užimtumo politiką, kad būtų užtikrinta plati atsakomybė už bendrą politinę darbotvarkę, tebėra svarbus sistemingas socialinių partnerių ir kitų atitinkamų suinteresuotųjų subjektų dalyvavimas;
- (23) 2022 m. balandžio 22 d. Komisija patvirtino Lietuvos partnerystės sutartį, numatytą Europos Parlamento ir Tarybos reglamentu (ES) 2021/1060¹⁸. 2022 m. kovo 16 d. Lietuva pateikė sanglaudos politikos programą. Laikydamosi Reglamento (ES) 2021/1060, Lietuva, programuodama 2021–2027 m. sanglaudos politikos fondų lėšas, atsižvelgė į atitinkamas jai skirtas rekomendacijas. Tai yra iš sanglaudos politikos fondų gautinos finansinės paramos veiksmingumo gerinimo ir kuo didesnės pridėtinės vertės užtikrinimo prielaida, be to, taip skatinamas šių sanglaudos politikos fondų ir kitų Sąjungos priemonių bei fondų tarpusavio koordinavimas, papildomumas ir darna. Sėkmingas Ekonomikos gaivinimo ir atsparumo didinimo priemonės ir sanglaudos politikos programų įgyvendinimas taip pat priklauso nuo to, ar bus pašalintos kliūtys investicijoms, kad būtų remiamos žalioji ir skaitmeninė pertvarkos ir subalansuotas teritorinis vystymasis;

¹⁸ 2021 m. birželio 24 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (ES) 2021/1060, kuriuo nustatomos bendros Europos regioninės plėtros fondo, „Europos socialinio fondo +“, Sanglaudos fondo, Teisingos pertvarkos fondo ir Europos jūrų reikalų, žvejybos ir akvakultūros fondo nuostatos ir šių fondų bei Prieglobsčio, migracijos ir integracijos fondo, Vidaus saugumo fondo ir Sienų valdymo ir vizų politikos finansinės paramos priemonės taisyklės (OL L 321, 2021 6 30, p. 159).

- (24) be ekonominių ir socialinių uždavinių, kurie sprendžiami ekonomikos gaivinimo ir atsparumo didinimo planu, Lietuvai kyla tam tikrų papildomų uždavinių, susijusių su pirmine ir profilaktine sveikatos priežiūra, socialinių paslaugų planavimo ir teikimo trūkumais ir tuo, kad nėra aprūpinimo socialiniu būstu strategijos. Didelis išvengiamų hospitalizavimo atvejų skaičius, taip pat aukšti sveikatos priežiūros ir prevencijos priemonėmis išvengiamo mirtingumo rodikliai rodo, kad Lietuvos sveikatos priežiūros sistemoje reikia imtis daugiau prevencinių veiksmų. Be to, pirminės sveikatos priežiūros ir ilgalaikės priežiūros prieinamumą riboja sveikatos priežiūros specialistų trūkumas ir netolygus pasiskirstymas. Be Lietuvos ekonomikos gaivinimo ir atsparumo didinimo plane numatytų sveikatos priežiūros sektoriaus reformų ir investicijų, būtina toliau stiprinti pirminę sveikatos priežiūrą ir prevenciją. Įvairių ministerijų ir kitų viešųjų įstaigų bendradarbiavimo stygius ir poreikių nustatymo spragos trukdo integruotai teikti socialines paslaugas. Šios paslaugos taip pat nepakankamai tenkina bedarbių poreikius. 2019 m.¹⁹ Lietuvos išlaidos socialiniam būstui, t. y. 10,31 EUR vienam gyventojui, palyginti su ES vidurkiu – 101,58 EUR (abu palyginamosiomis 2010 m. kainomis) gerokai atsilieka nuo Sąjungos vidurkio, todėl socialinio būsto nuolat trūksta ir jo laukiančiųjų eilės ilgos. Taip pat reikia gerinti teikiamų socialinių būstų kokybę. Į ekonomikos gaivinimo ir atsparumo didinimo planą įtraukta svarbių priemonių, pvz., minimalių pajamų sistemos ir mokesčių ir išmokų sistemos reforma ir nedarbo socialinio draudimo aprėpties išplėtimas. Tikimasi, kad įgyvendintos tos priemonės padės išspręsti kai kuriuos iš svarbiausių socialinės apsaugos uždavinių. Vis dėlto, be ekonomikos gaivinimo ir atsparumo didinimo plane numatytų priemonių, reikia dėti daugiau pastangų siekiant pagerinti socialinių paslaugų planavimą, kokybę ir veiksmingumą ir išspręsti socialinių būstų stygiaus ir nepakankamos kokybės problemą;
- (25) reaguojant į Versalio deklaracijoje Sąjungos valstybių ar vyriausybių vadovų suteiktą įgaliojimą, Komisijos pasiūlymu dėl plano „REPowerEU“ siekiama kuo greičiau palaipsniui panaikinti Sąjungos priklausomybę nuo iškastinio kuro importo iš Rusijos. Šiuo tikslu Komisija, palaikydama dialogą su valstybėmis narėmis, ketina nustatyti tinkamiausius nacionalinio, regioninio ir Sąjungos masto projektus, investicijas ir reformas. Šiomis priemonėmis siekiama mažinti bendrą priklausomybę nuo iškastinio kuro ir atsisakyti iškastinio kuro importo iš Rusijos;

¹⁹ https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/SPR_EXP_FHO__custom_2036156/default/table?lang=en

- (26) Lietuvos energijos tiekimo sistema labai priklauso nuo importo: šalis importuoja apie du trečdalius visos reikalingos elektros energijos ir didžiąją dalį jai reikalingos naftos ir dujų. Šalies energijos rūšių derinyje nafta ir dujos sudaro tris ketvirtadalius. Iki Rusijos invazijos į Ukrainą nafta ir dujos daugiausia buvo importuojamos iš Rusijos. 2020 m. Lietuvos gamtinių dujų importas iš Rusijos sudarė 42 % viso importo (ir iš esmės atitiko Sąjungos vidurkį – 44 %), o žalios naftos importas iš Rusijos – 73 % (t. y. daugiau už Sąjungos vidurkį – 26 %)²⁰. Energijos poreikį lemia didelis transporto priemonių parkas ir vis dar nepakankamai naudojamas viešasis transportas bei geležinkeliai, didelis mažo energinio naudingumo pastatų ūkis ir labai daug energijos – 67 % bendro šalyje suvartojamo dujų kiekio – suvartojantys pramonės sektoriai. Lietuvos priklausomybę nuo bendro energijos importo mažintų papildomos pastangos sumažinti energijos suvartojimo intensyvumą tuose sektoriuose, skatinant pramonės transformaciją, be kita ko, novatoriškus gamybos procesus, ir toliau skatinant naudoti atsinaujinančiuosius energijos išteklius. Energetinį saugumą Lietuva gerokai padidino plėtodama elektros tinklų ir dujotiekių jungtis su kaimyninėmis valstybėmis narėmis ir atidariusi suskystintų gamtinių dujų terminalą Klaipėdoje. Apskritai Lietuva turi toliau dėti pastangas papildomai stiprinti regioninį bendradarbiavimą su kaimyninėmis šalimis, kad būtų galima toliau koordinuoti dujų importą ir našų regioninių infrastruktūrų naudojimą. Šiomis aplinkybėmis apsaugoti energijos tiekimą regione padės dujotiekių jungtis su Lenkija (GIPL), kuri pradėjo veikti 2022 m. gegužės 1 d., ir kitų dujotiekių jungčių su kaimyninėmis valstybėmis narėmis plėtra. Vis dėlto politikos prioritetu turėtų išlikti dabartinio sinchronizavimo su Sąjungos kontinentiniu elektros tinklu užbaigimas, pakankamo jungčių su kaimyninėmis valstybėmis narėmis pajėgumo užtikrinimas ir tolesnis bendrų atsinaujinančiųjų išteklių energijos projektų vykdymas. Naujas investicijas į su dujomis susijusią infrastruktūrą ir tinklus rekomenduotina, kai įmanoma, parengti ateities iššūkiams siekiant sudaryti palankesnes sąlygas ilgalaikiam jų tvarumui, kai ateityje bus keičiama jų paskirtis ir pereinama prie tvaraus kuro. Kad Lietuva pasiektų 55 % tikslo priemonių rinkinio tikslus reikės toliau didinti užmojus mažinant išmetamą šiltnamio efektą sukeliančių dujų kiekį ir didinant atsinaujinančiųjų išteklių energijos ir energijos vartojimo efektyvumo tikslus;

²⁰ Eurostato duomenys (2020 m.), gamtinių dujų, žalios naftos ir akmens anglių importo iš Rusijos dalis, palyginti su bendru atitinkamu importu. Apskaičiuojant bendrą ES 27 valstybių narių importą remiamasi importo iš ne ES 27 šalių duomenimis. Lietuvos atveju bendras importas apima ES vidaus prekybą. Žalia nafta neapima perdirbtų naftos produktų.

- (27) nors dėl spartesnio perėjimo prie neutralaus poveikio klimatui ekonomikos ir iškastinio kuro atsisakymo keliuose sektoriuose susidarys didelių restruktūrizavimo išlaidų, tam, kad sumažintų socioekonominį pertvarkos poveikį labiausiai paveiktuose regionuose, įgyvendindama sanglaudos politiką Lietuva gali pasinaudoti Teisingos pertvarkos mechanizmu. Be to, siekdama pagerinti įsidarbinimo galimybes ir sustiprinti socialinę sanglaudą, Lietuva gali pasinaudoti „Europos socialiniu fondu +“, įsteigtu Europos Parlamento ir Tarybos reglamentu (ES) 2021/1057²¹.
- (28) atsižvelgdama į Komisijos vertinimą, Taryba išnagrinėjo 2022 m. stabilumo programą, o jos nuomonė²² atspindėta 1 rekomendacijoje;
- (29) atsižvelgdama į euro zonos valstybių narių ekonomikų glaudžias tarpusavio sąsajas ir kolektyvinį indėlį į ekonominės ir pinigų sąjungos veikimą, Taryba rekomendavo euro zonos valstybėms narėms, be kita ko, įgyvendinant savo ekonomikos gaivinimo ir atsparumo didinimo planus, imtis veiksmų 2022 m. rekomendacijoje dėl euro zonos išdėstytoms rekomendacijoms įgyvendinti. Lietuvos atveju tai konkrečiai atspindėta 1 ir 2 rekomendacijose,

²¹ 2021 m. birželio 24 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (ES) 2021/1057, kuriuo nustatomas „Europos socialinis fondas +“ (ESF+) ir panaikinamas Reglamentas (ES) Nr. 1296/2013 (OL L 231, 2021 6 30, p. 21).

²² Pagal Reglamento (EB) Nr. 1466/97 5 straipsnio 2 dalį.

REKOMENDUOJA Lietuvai 2022 m. ir 2023 m. imtis šių veiksmų:

1. 2023 m. užtikrinti, kad nacionalinėmis lėšomis finansuojamų pirminių einamųjų išlaidų augimas atitiktų bendrą neutralios politikos kryptį, atsižvelgiant į tolesnę laikiną ir tikslinę paramą namų ūkiams ir įmonėms, kurie labiausiai pažeidžiami dėl energijos kainų šuolių, ir iš Ukrainos bėgantiems žmonėms. Būti pasirengusiai einamąsias išlaidas pritaikyti prie kintančios situacijos. Didinti viešąsias investicijas į žaliąją ir skaitmeninę pertvarkas, taip pat į energetinį saugumą atsižvelgiant į iniciatyvą „REPowerEU“, be kita ko, naudojantis Ekonomikos gaivinimo ir atsparumo didinimo priemonės ir kitų Sąjungos fondų lėšomis. Laikotarpiu po 2023 m. vykdyti fiskalinę politiką, kuria siekiama užtikrinti apdairią vidutinio laikotarpio fiskalinę būklę. Skatinti bendradarbiavimo principu grindžiamus viešuosius pirkimus centrinės valdžios ir savivaldybių lygmeniu.
2. Toliau įgyvendinti ekonomikos gaivinimo ir atsparumo didinimo planą laikantis tarpinių ir siektinų reikšmių, įtrauktų į 2021 m. liepos 20 d. Tarybos įgyvendinimo sprendimą. Kuo greičiau baigti derybas su Komisija dėl 2021–2027 m. sanglaudos politikos programavimo dokumentų, kad būtų galima pradėti juos įgyvendinti.
3. Stiprinti pirminę ir profilaktinę sveikatos priežiūrą. Mažinti socialinių paslaugų planavimo ir teikimo fragmentaciją, taip pat gerinti jų pritaikymą prie individualių poreikių ir integravimą su kitomis paslaugomis. Gerinti galimybes gauti socialinį būstą ir tokių būstų kokybę.
4. Mažinti bendrą priklausomybę nuo iškastinio kuro spartinant atsinaujinančiųjų energijos išteklių diegimą ir didinant pramonės, transporto ir pastatų sektorių energijos vartojimo efektyvumą ir mažinant jų priklausomybę nuo iškastinio kuro, taip pat užtikrinti pakankamus energetikos tinklų jungčių pajėgumus.

Priimta Briuselyje

Tarybos vardu

Pirmininkas / Pirmininkė